

Два мистці — дві вдачі

(Нарис олівцем).

Це про Петра Холодного мол. і про Святослава Гординського. Не пишу про них на те, щоб їм розголос чинити. Мене просто зацікавили їх темпераменти. Перший — мов чумацьким возом по степу їде. Другий — пре, мов найновішим автом. Один солідний маляр і жуколюб. Другий — маляр, критик і поет.

Мав я нагоду приглянутися їм у Римі. Оба тут були цього року. Петро пробув три місяці, Святослав не цілих три тижні.

Петро — поволеньки втягав у себе Рим. Не любив сам ходити. Оминав натовпу людей. Малював лише тоді, як хтось із нас приятелів біля нього був. Малював лише олійними фарбами — поволі, з насолодою. Перехиляв голову то в ліво, то в право, на картину, чи на природу, мов на любку приглядаючись. Переважно поринав у далях: мов на крилах летів у них легко,

Петро Холодний.

тихо, далеко. Оживав лише тоді, коли якийсь жук у штани його заліз: Петро, зривався і ловив його.

Інколи, було:

— Петре! ви лиш гляньте: глиб Апії, як далекий тон! А он старовинний сірий-червоний мавзолей; зелень, сине небо і снага соняшних просторів...

— О-о! чорт! який же хороший жучок! А онде ящір! — палко відповідав Петро. І гнав за жучком, а потім, покинувши жучка, за ящіркою біг.

І очі в нього вічно сміялися.

Заходив у церкву Пракседи, чи С. Марія Маджіоре, чи Климентія.

— Ці мозаїки — це криниці невичерпаного надхнення! — говорив супокійно та без поспіху вкладав це вражіння у скриньку своєї душі.

Раз було їдемо поїздом. Швидкий бенаситно шматує простори. На шпиль гори виринає село: хати, мов іграшки, які діти, граючись, химерно зложили, стоять одна на одній і зубчатою сагомою шкіряться до неба.

— Петре! а йдіть сюди. Та мерщір-бо! Гляньте! —

Він повагом, спроквола підходить до вікна, перехиляє легко голову і:

— Умгу-у!

За цю кволість, вас лихо бере. Поїзд із пересердя колесами скрегоче. А Петро:

— Ну, таж кажу: умгу-у! —

І так серед вина, серед сонця, серед хвиль моря, серед нас пробув цілих три місяці. І до хвилини коли сідав до поїзду, ніколи не спішився.

— Повагом, братіку!

Хіба, що побачив, кажу, жучка, а

як це був отой єгипетський святий жук, — то Петро зовсім прокидався до життя.

У Римі лишив по собі: в Українській Колегії на Джанікольо сім портретів наших владик і в Архимандрії ОО. Василіяна на Мадонна деї Мончі два портрети Вспр. оо. Архимандрита Д. Ткачука та генер. секретаря чину о. Заячківського. Не з усіх цих своїх портретів Петро задоволений, але ті милі та щирі люди, що замовили ці портрети, дуже з них задоволені. І справді, у виконанні цих портретів ви бачите солідність. А в першу чергу — бачите і відчуваєте в них — в кольориті — той нескаламучений супокій Петра Холодного мол., який гут в обширній світлій салі, як розвага, як холод у спеку Риму.

Не такий уже Святослав Гординський. Кишить, горить. Ніколи йому, завжди спішиться. Риму не втягав у себе, а таки халасував. Був із кимсь, чи сам — ганяв, підглядав, зазиравав. Хотів усе знати.

— Дайте мені назви церков, музеїв, які варто й конечно б оглянути! —

І всюди йшов спішно, швидко, зі снагою. І всьому приглядався, і все те, що його цікавило, ховав у нетри своєї істоти.

Дуже сердив його барок. (Як і Петра, і мене!). Примітивізмом та ренесансом — горів. Хотів би був цілий пірнути в ті фрески Мазичія і в ті мозаїки в церкві Климентія.

Іду з ним у церкву Кузьми і Дамяна. Входитьсья непомітними дверми, ваче у стару кам'яницю.

— Та що тут може бути цікавого? — невдоволено питає Славко.

Довгий коридор має фрески вже того пізнього ренесансу. Славко крутить носом. Я підсміхаюся таємничо. Малими дверима входимо... в церкву. І Славко:

— О-о! мозаїки! —

І швидкою ходою біля головного престолу опинився. Прицмокує:

— От, тон! от, який повний, одпоцілий, ситий тон! —

Святослав Гординський.

Малював лише акварелею. Під тим сонцем, що палило його кров, олійними фарбами таки був би не міг малювати. Малював і сам, і тоді, коли хтось із знайомих був біля нього. Усе жадібно хапав: з Палатину базиліку Масенціо і давніцю — струнку та палку — церкви Франческа Романа; церковцю св. Бонавентури, яку й Петро має; знід мосту замок Сант Анджельо; крізь вікно своєї кімнати бачив Мікельанджеля; старі, мов пара-

літики, руїни на острові Сан Бартольомео на Тибрі. Й усе те пристрастно, палко, швидко, бо ніколи!

Словом: два мистці, дві вдачі, два світи! — Рим, у серпні, 1935.